

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про альтернативну (невійськову) службу»

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, № 15, ст.188)

{ Вводиться в дію Постановою ВР № 1976-XII від 12.12.91, ВВР, 1992, № 15, ст.189 }

{ В редакції Закону 437-XIV від 18.02.99, ВВР, 1999, № 15, ст. 86 }

{ Із змінами, внесеними згідно із Законами

№ 1630-III від 06.04.2000, ВВР, 2000, № 25, ст.200

№ 1720-IV від 18.05.2004, ВВР, 2004, № 35, ст.420

№ 3108-IV від 17.11.2005, ВВР, 2006, № 1, ст.18

№ 1014-V від 11.05.2007, ВВР, 2007, № 33, ст.442

№ 107-VI від 28.12.2007, ВВР, 2008, № 5-6, № 7-8, ст.78 - зміни діють по 31 грудня 2008 року

}

{ Додатково див. Рішення Конституційного Суду [№ 10-рп/2008](#) від 22.05.2008 } { Із змінами, внесеними згідно із Законом

[N 5462-VI](#)

від 16.10.2012 } №

Цей Закон визначає організаційно-правові засади альтернативної (невійськової) служби (далі - альтернативна служба), якою відповідно до Конституції України має бути замінене виконання військового обов'язку, якщо його виконання суперечить релігійним переконанням громадянина.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Альтернативна служба є службою, яка запроваджується замість проходження строкової військової служби і має на меті виконання обов'язку перед суспільством.

В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження права громадян на проходження альтернативної служби із зазначенням строку дії цих обмежень.

Стаття 2. Право на альтернативну службу мають громадяни України, якщо виконання військового обов'язку суперечить їхнім релігійним переконанням і ці громадяни належать до діючих згідно з законодавством України релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю.

Стаття 3. Громадянин України, який проходить альтернативну службу, користується всіма соціально-економічними, політичними та особистими правами і свободами, за винятками, визначеними цим та іншими законами України, відповідно до Конституції

України, і виконує всі обов'язки громадянина України.

За громадянином, який проходить альтернативну службу, зберігаються право на житлову площу, яку він займав до направлення на службу, черговість на одержання житла за місцем проживання і роботи, а також попередня робота (посада), яку він виконував (займав) до направлення на службу, а в разі її відсутності - інша рівноцінна робота (посада) на тому самому або, за згодою працівника, на іншому підприємстві, в установі, організації. Він користується переважним правом на залишення на роботі у разі скорочення чисельності або штату працівників протягом двох років з дня звільнення з альтернативної служби.

Стаття 4. На альтернативну службу направляються громадяни, які підлягають призову на строкову військову службу і особисто заявили про неможливість її проходження як такої, що суперечить їхнім релігійним переконанням, документально або іншим чином підтвердили істинність переконань та стосовно яких прийнято відповідні рішення.

Не підлягають направленню на альтернативну службу громадяни:

- звільнені відповідно до законодавства від призову на строкову військову службу;
- яким відповідно до законодавства надано відстрочку від призову на строкову військову службу (на строк дії відстрочки).

Громадянам, які звільняються з роботи у зв'язку з направленням для проходження альтернативної служби, виплачується вихідна допомога в розмірі двох мінімальних заробітних плат.

{ Статтю 4 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 1014-V від 11.05.2007; в редакції Закону № 107-VI від 28.12.2007 - зміну визнано неконституційною згідно з Рішенням Конституційного Суду № 10-рп/2008 від 22.05.2008 }

Стаття 5. Альтернативну службу громадяни проходять на підприємствах, в установах, організаціях, що перебувають у державній, комунальній власності або переважна частка у статутному фонді яких є в державній або комунальній власності, діяльність яких у першу чергу пов'язана із соціальним захистом населення, охороною здоров'я, захистом довкілля, будівництвом, житлово-комунальним та сільським господарством, а також у патронажній службі в організаціях Товариства Червоного Хреста України.

Види діяльності, якими можуть займатися громадяни, які проходять альтернативну службу, визначаються Кабінетом Міністрів України.

{ Стаття 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1630-III від 06.04.2000, в редакції Закону № 1720-IV від 18.05.2004 }

Стаття 6. Строк альтернативної служби у півтора раза перевищує строк військової служби, встановлений для солдатів і сержантів, які проходять строкову військову службу в Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях. Для осіб, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки спеціаліста або магістра, строк альтернативної служби у півтора раза

перевищує строк військової служби, встановлений для осіб, які мають відповідний освітньо-кваліфікаційний рівень.

{ Частина перша статті 6 в редакції Закону № 1720-IV від 18.05.2004 }

Час перебування громадянина на альтернативній службі зараховується до його страхового стажу. Цей час також зараховується до безперервного стажу роботи і стажу роботи за спеціальністю за умови, якщо громадянин не пізніше ніж протягом трьох календарних місяців після звільнення з альтернативної служби приступить до роботи.

{ Частина друга статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3108-IV від 17.11.2005 }

Стаття 7. Для вирішення питань проходження альтернативної служби Кабінетом Міністрів України та місцевими державними адміністраціями можуть утворюватися відповідні допоміжні органи у справах альтернативної служби.

{ Стаття 7 в редакції Закону N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 8. Громадянин, направлений на альтернативну службу, не має права:

- ухилятися від проходження альтернативної служби;
- брати участь у страйках;
- займатися підприємницькою діяльністю;
- навчатися в закладах освіти, крім середніх або вищих закладів
- освіти з вечірньою або заочною формами навчання;
- відповідним структурним підрозділом місцевої державної адміністрації. *{ Частина першу статті 8 доповнено абзацом шостим згідно із Законом N 1720-IV (1720-15) від 18.05.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }*

Ухиленням від проходження альтернативної служби вважається:

- неприбуття без поважних причин на місце проходження альтернативної служби, зазначене у направленні, або прибуття із запізненням більше ніж на три календарні дні;
- самовільне припинення виконання службових обов'язків;
- несвоєчасне (пізніше ніж за п'ять календарних днів) повідомлення відповідному структурному підрозділу місцевої державної адміністрації про надання відпустки з ініціативи власника або уповноваженого ним органу, а також про попередження власником або уповноваженим ним органом щодо звільнення у зв'язку з ліквідацією, реорганізацією або перепрофілюванням підприємства, установи, організації. *{ Абзац четвертий частини другої статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1720-IV від 18.05.2004, N 5462-VI від 16.10.2012 }*

У разі ухилення громадянина від проходження альтернативної служби або вчинення інших дій, передбачених частиною першою цієї статті, місцева державна адміністрація може скасувати своє рішення про направлення його на альтернативну службу, про що протягом п'яти календарних днів у письмовій формі повідомляє громадянина і військовий комісаріат, після чого громадянин підлягає призову на строкову військову службу на загальних підставах.

{ Частина третя статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Розділ II

ПОРЯДОК НАПРАВЛЕННЯ НА АЛЬТЕРНАТИВНУ СЛУЖБУ

Стаття 9. Для вирішення питання про направлення на альтернативну службу громадяни, зазначені у статті 2 цього Закону, після взяття на військовий облік, але не пізніше ніж за два календарні місяці до початку встановленого законодавством періоду проведення призову на строкову військову службу, особисто подають до відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації за місцем проживання мотивовану письмову заяву.

У разі призову на військові збори громадян, які після проходження строкової військової служби набули релігійних переконань і належать до діючих згідно із законодавством України релігійних організацій, віровчення яких не допускає користування зброєю, вони не пізніше семи календарних днів від дня одержання повістки військового комісаріату про призов на військові збори подають особисто до відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації заяву про звільнення від призову на ці збори.

{ Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 10. Відповідний структурний підрозділ місцевої державної адміністрації зобов'язаний прийняти заяву про направлення на альтернативну службу або про звільнення від призову на військові збори та у письмовій формі повідомити громадянина про дату його явки на засідання відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації.

{ Стаття 10 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 11. Заява про направлення на альтернативну службу розглядається відповідним структурним підрозділом місцевої державної адміністрації протягом календарного місяця після її надходження в присутності громадянина, а заява про звільнення від призову на військові збори - протягом чотирнадцяти календарних днів.

{ Частина перша статті 11 в редакції Закону N 5462-VI від 16.10.2012 }

Для явки за викликом до відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації громадянин звільняється від навчання, а також від роботи із збереженням середньомісячного заробітку.

{ Частина друга статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Підставою для відмови громадянину в направленні на альтернативну службу або звільненні від призову на військові збори є:

- несвоєчасне подання заяви про направлення на альтернативну службу або звільнення від призову на військові збори;
- відсутність підтверджень щодо істинності релігійних переконань;
- неявка громадянина без поважних причин за викликом до місцевої державної

адміністрації для розгляду його заяви про направлення на альтернативну службу або звільнення від призову на військові збори. *{ Абзац четвертий частини третьої статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }*

{ Частина третя статті 11 в редакції Закону N 1720-IV від 18.05.2004 }

Відмова у направленні на альтернативну службу або звільненні від призову на військові збори з інших підстав, ніж передбачені у частині третій цієї статті, забороняється.

Про відмову у направленні на альтернативну службу або звільненні від призову на військові збори відповідний структурний підрозділ місцевої державної адміністрації сповіщає громадянина у письмовій формі.

{ Частина п'ята статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 12. Рішення про направлення громадянина на альтернативну службу або звільнення від призову на військові збори приймається місцевою державною адміністрацією у разі встановлення істинності релігійних переконань і видається заявникові.

{ Частина перша статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Направлення для проходження альтернативної служби видається громадянину після проходження призовної комісії.

Розділ III

ПРОХОДЖЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ СЛУЖБИ

Стаття 13. Громадяни проходять альтернативну службу відповідно до цього Закону, Положення про порядок проходження альтернативної служби, яке затверджується Кабінетом Міністрів України, та інших нормативно-правових актів України.

Громадяни проходять альтернативну службу переважно в межах населеного пункту за місцем проживання або у місцевості, звідки вони мають можливість щоденно повертатися до місця проживання.

У разі проходження громадянином альтернативної служби не за місцем проживання, а в місцевості, звідки він не має можливості щоденно повертатися до місця проживання, власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган зобов'язаний надати громадянину з дня початку служби місце в гуртожитку або інше впорядковане тимчасове житло.

Конкретне місце проходження альтернативної служби визначається відповідним структурним підрозділом місцевої державної адміністрації.

{ Частина четверта статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Відповідний структурний підрозділ місцевої державної адміністрації може змінити місце проходження альтернативної служби громадянина з урахуванням суспільних потреб.
{ Частина п'ята статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 14. Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган зобов'язаний забезпечити громадянина зазначеною у направленні для проходження альтернативної служби роботою і протягом п'яти календарних днів повідомити про це відповідний структурний підрозділ місцевої державної адміністрації.

{ Стаття 14 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 15. Трудові відносини між громадянином, який проходить альтернативну службу, та підприємством, установою, організацією здійснюються на підставі письмового строкового трудового договору і регулюються законодавством про працю, за винятками, передбаченими цим Законом.

Громадянин, який проходить альтернативну службу, не може призначатися на посади, що передбачають виконання функцій представників органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків.

Стаття 16. Строк альтернативної служби починається з дня початку роботи на підприємстві, в установі, організації, визначеного наказом про прийняття на роботу.

{ Частина перша статті 16 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1720-IV від 18.05.2004 }

У разі направлення громадянина для проходження альтернативної служби не за місцем проживання, а в місцевість, звідки він не може щоденно повертатися до місця проживання, строк альтернативної служби визначається з урахуванням часу, необхідного для переїзду до місця служби та у зворотному напрямку.

До строку альтернативної служби не зараховуються: відпустка (відпустки) з ініціативи власника або уповноваженого ним органу, відпустка у зв'язку з навчанням у вечірніх або заочних закладах освіти, час перебування під адміністративним арештом, прогулів та скорочення тривалості робочого часу. При цьому строк альтернативної служби продовжується на невідпрацьований час.

У трудовому договорі при визначенні режиму праці та відпочинку враховуються, якщо це можливо, особливості віросповідання стосовно роботи у вихідні дні без зменшення кількості встановлених робочих днів.

Під час проходження альтернативної служби громадянину надається щорічна оплачувана відпустка тривалістю п'ятнадцять календарних днів. За перший рік альтернативної служби відпустка надається після відпрацьованих одинадцяти календарних місяців. За бажанням громадянина відпустка без збереження заробітної плати із зарахуванням до строку проходження альтернативної служби може бути надана

йому у разі смерті дружини, батька, матері (вітчима, мачухи), дитини (пасинка, падчірки), рідних брата, сестри тривалістю до семи календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця поховання та назад, а у разі хвороби перелічених осіб, які за висновком медичного закладу потребують постійного стороннього догляду, - тривалістю, визначеною у медичному висновку, але не більше тридцяти календарних днів.

Стаття 17. Професійна підготовка та перепідготовка громадян здійснюються в індивідуальному порядку безпосередньо на підприємстві, в установі, організації, де вони проходять альтернативну службу.

Стаття 18. Під час проходження альтернативної служби громадянин має право звернутися до відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації з мотивованою заявою щодо зміни місця проходження служби, а також дострокового звільнення з неї на підставах, передбачених цим Законом.

{ Частина перша статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

У разі самовільного припинення або систематичного невиконання без поважних причин покладених на громадянина службових обов'язків власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган має право звернутися до відповідного структурного підрозділу місцевої державної адміністрації з клопотанням про дострокове розірвання трудового договору.

{ Частина друга статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган не має права в односторонньому порядку достроково розірвати трудовий договір з громадянином, який проходить альтернативну службу.

{ Статтю 18 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 1720-IV від 18.05.2004 }

Стаття 19. У разі ліквідації, реорганізації або перепрофілювання підприємства, установи, організації, де громадянин проходить альтернативну службу, власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган зобов'язаний повідомити відповідний структурний підрозділ місцевої державної адміністрації не пізніше ніж за два календарні місяці про дострокове розірвання трудового договору, а в разі виникнення потреби в наданні відпустки з ініціативи адміністрації або скороченні тривалості робочого часу - протягом п'яти календарних днів.

{ Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законами N 1720-IV від 18.05.2004, N 5462-VI від 16.10.2012 }

Розділ IV

ПРИПИНЕННЯ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ СЛУЖБИ

Стаття 20. Альтернативна служба припиняється у разі закінчення строку її проходження або достроково за рішенням місцевої державної адміністрації.

Рішення місцевої державної адміністрації щодо дострокового припинення альтернативної служби є обов'язковим як для власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, так і для громадянина.

{ Стаття 20 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 21. Альтернативна служба достроково припиняється у разі:

- призову громадянина на строкову військову службу за власним бажанням;
- визнання громадянина непридатним за станом здоров'я для подальшого проходження військової служби на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;
- виникнення у громадянина права на відстрочку внаслідок зміни сімейних обставин, передбаченого законодавством про військовий обов'язок і військову службу;
- засудження громадянина до позбавлення волі;
- порушення вимог статті 8 цього Закону.

Стаття 22. У разі призову громадянина на строкову військову службу у зв'язку з ухиленням від проходження альтернативної служби строк альтернативної служби до строку військової служби не зараховується.

У разі, коли громадянина призвано на строкову військову службу за його власним бажанням, строк альтернативної служби зараховується до строку військової служби із розрахунку півтора місяці альтернативної служби за один місяць строкової військової служби.

Стаття 23. Громадянин після звільнення з альтернативної служби протягом п'яти календарних днів зобов'язаний стати на облік у військовому комісаріаті за місцем проживання. У такий же строк громадянин стає на облік і у разі зміни місця проживання.

{ Стаття 23 із змінами, внесеними згідно із Законом N 1720-IV від 18.05.2004 }

Стаття 24. Громадяни, які пройшли альтернативну службу, на військові збори не призиваються. У разі необхідності зазначені громадяни та громадяни, які за релігійними переконаннями звільнені місцевою державною адміністрацією від призову на військові збори, можуть бути направлені для ліквідації наслідків аварії, катастрофи чи стихійного лиха не більше ніж три рази (щоразу на строк до шести календарних місяців) у межах віку, встановленого для проходження військової служби в запасі. Питання трудових відносин за основним місцем роботи у таких випадках регулюються законодавством про військовий обов'язок і військову службу.

{ Стаття 24 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 25. Рішення місцевої державної адміністрації можуть бути оскаржені в установленому законом порядку.

{ Стаття 25 в редакції Закону N 5462-VI від 16.10.2012 }

Розділ V

КОНТРОЛЬ ЗА ПРОХОДЖЕННЯМ ГРОМАДЯНАМИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ СЛУЖБИ

Стаття 26. Контроль за організацією альтернативної служби здійснюється місцевими державними адміністраціями.

{ Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

Стаття 27. Контроль за додержанням власниками підприємств, установ та організацій або уповноваженими ними органами законодавства про працю під час проходження громадянами України альтернативної служби здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю.

{ Стаття 27 із змінами, внесеними згідно із Законом N 5462-VI від 16.10.2012 }

{ Закон доповнено розділом V згідно із Законом № 1720-IV від 18.05.2004 }

Президент України

Л.КРАВЧУК

м. Київ, 12 грудня 1991 року
№ 1975-XII

Інститут релігійної свободи, м.Київ www.irs.in.ua

Джерело: сайт Верховної Ради України